

Wokół kontraktów artystycznych dominikanów lwowskich w epoce nowożytnej (XVII–XVIII w.)

modus

prace z historii sztuki
xiv, 2014

Intensywnie rozwijające się w ostatnich latach badania nad historią, historią sztuki i kulturą ziem wschodnich dawnej Rzeczypospolitej w epoce nowożytnej pozwoliły na podjęcie różnorodnych zagadnień związanych z funkcjonowaniem prowincji ruskiej Zakonu Kaznodziejskiego św. Jacka¹. Należy jednak podkreślić, że istnieje konieczność dalszych, zaawansowanych badań nad historią dominikanów i – przede wszystkim – przygotowywania niezbędnych do dalszych studiów edycji źródłowych, ważnych dla historyków i historyków sztuki zajmujących się ziemiami dawnej Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Historia utworzonej w roku 1612

ANNA
MARKIEWICZ

1 Dotychczas podstawowymi opracowaniami podejmującymi zagadnienia historii prowincji ruskiej dominikanów w epoce nowożytnej pozostają liczne prace zakonnego historyka Sadoka Barącza, przede wszystkim *Rys dziejów Zakonu Kaznodziejskiego w Polsce*, t. 1–2, Lwów 1861; zob. też m.in.: idem, *Dzieje klasztoru WW. OO. Dominikanów w Podkamieniu*, Tarnopol 1870; idem, *Wiadomość o klasztorze WW. OO. Dominikanów w Podkamieniu*, Lwów 1887; idem, *Archiwum WW. OO. Dominikanów w Jarosławiu*, Kraków 1887; idem, *Wolne miasto handlowe Brody*, Lwów 1865; idem, *Pamiętki miasta Stanisławowa*, Lwów 1858. Na uwagę zasługuje również praca Jana Marka Giżyckiego [Wołyniaka] (*Wykaz klasztorów dominikańskich prowincji ruskiej*, cz. 2, Kraków 1917). W ostatnich latach historycy również badali dzieje tej prowincji, zob. m.in.: Н. Сінкевич, *Laudare, benedicere, praedicare. Домініканський орден на Волині в кінці XVI–на початку XIX ст.*, Київ 2009; *Dominikanie na ziemiach polskich w epoce nowożytnej*, red. A. Markiewicz, M. Miławicki, Kraków 2009 (= *Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie*, 5); P. Stolarski, *Friars on the Frontier. Catholic Renewal and the Dominican Order in Southeastern Poland 1594–1648*, Farnham 2010 (= *Catholic Christendom 1300–1700*); Н. Урсу, *Мистецька спадщина домініканського ордену XVII–XIX ст. на території України*, Кам'янець-Подільський 2007; W. Koszewierski, *Dominikanie klasztorów ruskich: połowa XV–XVI wiek*, Lublin 2006; A. Markiewicz, *Post hostilitatem. Klasztory prowincji ruskiej dominikanów w świetle wizytacji z lat 1708–1709*, w: *Inter oeconomiam coelestem et terrenam. Mendykanci a zagadnienia ekonomiczne*, red. W. Długokęcki, T. Gałuszka, R. Kubicki, A. Zajchowska, Kraków 2011, s. 487–514; H. Gapski, *Badania nad przeszłością dominikanów w Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Próba bilansu*, w: *Dzieje dominikanów w Polsce XIII–XVIII wiek. Historiografia i warsztat badawczy historyka*, red. H. Gapski, J. Kłoczowski, J.A. Spież, Lublin 2006, s. 53–67 (tam dalsza literatura). Badania podejmowali również historycy sztuki, a w ramach serii *Materiały do dziejów sztuki sakralnej na ziemiach wschodnich dawnej Rzeczypospolitej* (Kraków 1993–2012) ukazały się dotychczas opracowania poświęcone kościołom dominikańskim m.in. w: Podkamieniu, Czortkowie, Jezupolu, Tyśmienicy, Bohorodczanach, Mościskach, Rohatyniu, Samborze, Tarnopolu, Żółkwi.

provincji ruskiej z centralnym ośrodkiem we Lwowie nie doczekała się bowiem do chwili obecnej nowoczesnej monografii. Wiele podstawowych kwestii z różnych dziedzin czeka na opracowanie – od publikacji elementarnych źródeł, monografii poszczególnych konwentów, poprzez badania biograficzne, do studiów nad życiem codziennym i kulturą materialną nowożytnych klasztorów wchodzących w skład prowincji św. Jacka. Doskonałym przykładem może być największy lwowski kościół Dominikanów pw. Bożego Ciała, w przypadku którego w dalszym ciągu brakuje monografii omawiającej jego historię. Opracowania wymaga również wiele kwestii związanych z kulturą materialną i artystyczną tego ośrodka².

W Archiwum Polskiej Prowincji Dominikanów w Krakowie, wśród innych ciekawych materiałów na temat dziejów nowożytnych klasztorów na ziemiach ruskich³, znajduje się zbiór niezwykle interesujących, dotychczas niepublikowanych materiałów ogólnikowo skatalogowanych jako akta dotyczące konserwacji i remontu kościoła pw. Bożego Ciała we Lwowie z okresu od średniowiecza do XX stulecia⁴. Obejmuje on również przeniesione tam luźne dokumenty kontraktów zawieranych przez władze zakonne klasztoru pw. Bożego Ciała dotyczących zamówień artystycznych, pochodzących z drugiej połowy XVII i XVIII stulecia⁵. W przechowywanym pod sygnaturą Lw 437 zespole akt znalazły się głównie kontrakty zawierane ze snycerzami oraz malarzami, warto wymienić tu przede wszystkim umowy z Sebastianem Fesingerem, Maciejem Müllerem czy Kasprem Kolertem. Przedmiotem poniższej edycji są wybrane kontrakty dotyczące wyłącznie zagadnień artystycznych, ponieważ podczas porządkowania akt pod tą sygnaturą zgrupowano różnego rodzaju sprawy związane z działalnością lwowskich dominikanów. Wobec tego z publikacji wyłączono znajdujące się w zbiorze dokumenty obejmujące inne kwestie, m.in. kontrakt na wyrób cegieł między klasztorem pw. Bożego Ciała a strycharzem Wojciechem Rychlewiczem (Lwów, 7 lutego 1743)⁶, zobowiązanie W. Szadurskiego dotyczące dostarczenia kamieni do

- 2 Zob.: W. Żyła, *Kościół i klasztor dominikanów we Lwowie*, Lwów 1923; Z. Hornung, *Jan de Witte architekt kościoła Dominikanów we Lwowie*, red. J. Kowalczyk, Warszawa 1995. W ostatnim czasie ukazało się cenne opracowanie inwentaryzacyjne, zob. M. Biernat, M. Kurzej, J.K. Ostrowski, *Kościół p.w. Bożego Ciała i klasztor OO. Dominikanów*, w: *Materiały do dziejów sztuki sakralnej na ziemiach wschodnich dawnej Rzeczypospolitej*, cz. 1: *Kościóły i klasztory rzymskokatolickie dawnego województwa ruskiego*, red. J.K. Ostrowski, t. 20: *Kościóły i klasztory Lwowa z okresu przedrozbiorowego (2)*, Kraków 2012, s. 171–283.
- 3 Opisy licznych nieznanych dotąd archiwaliów, również pochodzących z klasztorów lwowskich dominikanów, zawiera *Katalog rękopisów bibliotecznych ze zbiorów Archiwum Polskiej Prowincji Dominikanów w Krakowie*, cz. 1: *Sygnatury 1–400*, oprac. A. Markiewicz, Kraków 2013.
- 4 Archiwum Polskiej Prowincji Dominikanów w Krakowie (dalej: ADK), Lw 437, Akta dotyczące konserwacji i remontu Kościoła Bożego Ciała we Lwowie z lat 1399–1939. Materiały dotyczące XX stulecia wykorzystała Anna Markiewicz (*Wiadomości biograficzne na temat br. Damiana Stankiewicza, ostatniego snycerza lwowskich dominikanów*, w: *Sztuka Kresów Wschodnich*, t. 7, red. A. Betlej, A. Markiewicz, Kraków 2012, s. 187–206).
- 5 Por. m.in.: T. Mańkowski, *Lwowska rzeźba rokokowa*, Lwów 1937; Z. Hornung, *Jan de Witte architekt*; podobne kontrakty z tego okresu por.: E. Linette, *Kontrakty dominikanów ze snycerzami poznańskimi (Krzysztofem Redellem z 1621 r. i fr. Antonim Brumbacherem z 1714 roku)*, „Biuletyn Historii Sztuki”, 28, 1966, s. 388–392; J.T. Frazik, *Kontrakty snycerzy lwowskich z przemyskim konwentem jezuitów*, w: idem, *Sztuka Przemysła i ziemi przemyskiej. Zbiór studiów*, oprac. M. Dłutek, J. Kowalczyk, Przemysł–Warszawa 2004, s. 142–147; A.J. Błachut, *Kontrakt z Michałem Dobkowskim i Michałem Miśkiewiczem z 1746 roku na wykonanie ołtarza do kościoła reformatów w Krakowie*, „Studia Franciszkańskie”, 16, 2006, s. 115–124.
- 6 ADK, Lw 437, s. 25.

kapiteli (Lwów, 25 października 1764)⁷, umowę zawartą przez lwowski klasztor Dominikanów z Michałem Tylkowskim w sprawie przewiezienia marmurowej posadzki do Lwowa (Kraków, 14 marca 1767)⁸ oraz liczne materiały pochodzące z XIX i XX stulecia. Ze względu na charakter edycji pominięto także niezwykle interesujące rachunki z lat 1792–1797 związane z zakończeniem budowy fasady świątyni i ówczesnym remontem prowadzonym przez Klemensa Ksawerego Fesingera⁹.

Edycja źródeł nadal stanowi ważny i ponawiany postulat badawczy, a publikacja materiałów źródłowych jest w dalszym ciągu zadaniem aktualnym dla historyków¹⁰. Będące przedmiotem edycji kontrakty są cennym źródłem nie tylko dla historyków zajmujących się zakonem dominikańskim, lecz także dla badaczy sztuki dawnego Lwowa. Wnoszą one również informacje z zakresu historii kultury materialnej i życia codziennego epoki staropolskiej. Oprócz wzmiankowanych dotąd – lecz niepublikowanych *in extenso*¹¹ – umów zawieranych z wielkimi mistrzami lwowskiego rokoka oraz mniej znanymi artystami warto tu wspomnieć kontrakt podpisany przez przeora lwowskiego Antonina Derjakubowicza z drukarzem lwowskim Janem Filipowiczem¹². Dotyczy on zamówienia sztychów wykorzystanych w druku *Hasło Słowa Bożego* upamiętniającym koronację cudownego obrazu NMP w świątyni lwowskich dominikanów. Choć pisano już dużo o wielkiej lwowskiej koronacji¹³, obszerniej w kontekście koronacji cudownych wizerunków w okresie baroku¹⁴, to publikowany kontrakt stanowi

7 Ibidem, s. 57.

8 Ibidem, s. 49.

9 Ibidem, s. 95 nn.; zob. też Z. Hornung, *Jan de Witte architekt*, s. 98–99, 103. Autorka opracowania przygotowuje edycję wspomnianych rachunków.

10 Zob. studia zgromadzone w zbiorze *Teoria i praktyka edycji nowożytnych źródeł w Polsce (XVI–XVIII w.)*, red. A. Perlakowski, Kraków 2011.

11 Zob. M. Biernat, M. Kurzej, J.K. Ostrowski, *Kościół p.w. Bożego Ciała*, s. 181, 185, 190, 192, 194, 195, 199, 200, 202, 206.

12 Zob.: N. Zawisza, *Filipowicz Jan Józef*, w: *Słownik artystów polskich* (dalej: SAP), t. 2, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1975, s. 219–220; E. Chwalewik, *Jan Filipowicz – rytownik i drukarz*, w: *Studia nad książką poświęcone pamięci Kazimierza Piekarskiego*, Wrocław 1951, s. 223–239; W. Tyszkowski, *Produkcja drukarni Jana Filipowicza we Lwowie*, „Czasopismo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich”, 13, 2002, s. 13–37; B. Вуйцик, *Нові документальні відомості про українського гравера і друкаря XVIII століття Івана Филиповича*, „Записки Наукового товариства ім. Т. Шевченка”, 236, 1998, s. 457–463; O. Лильо, *Посмертний опис майна львівського гравера і друкаря середини XVIII століття Івана Филиповича*, ibidem, s. 464–475; T. Niklas, *Cudowne wizerunki maryjne w grafice Jana Józefa Filipowicza*, w: *Między Wrocławiem a Lwowem. Sztuka na Śląsku, w Małopolsce i na Rusi Koronnej w czasach nowożytnych*, red. A. Betlej, K. Brzezina-Scheuerer, P. Oszczanowski, Wrocław 2011, s. 333–339.

13 Zob.: B. Rok, W. Wojtkiewicz-Rok, *Kościół dominikanów lwowskich – przyczynek do badań nad sanktuariami dawnej Rzeczypospolitej*, w: *Między Lwowem a Wrocławiem. Księga jubileuszowa Profesora Krystyna Matwijowskiego*, red. B. Rok, J. Maroń, Toruń 2006, s. 195–206; T. Dywan, *Dominikańskie sanktuaria maryjne na ziemiach ruskich i ich rola w kształtowaniu kultury prowincjalnej podczas wielkich uroczystości w XVIII w.*, w: *Dominikanie na ziemiach polskich w epoce nowożytnej*, red. A. Markiewicz, M. Miławicki, Kraków 2009 (= *Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie*, 5), s. 341 nn.

14 Zob.: A.J. Baranowski, *Koronacje wizerunków maryjnych w czasach baroku. Zjawisko kulturowe i artystyczne*, Warszawa 2003; idem, *The Coronation of Miraculous Images of the Holy Madonna in Poland, Bohemia and Moravia. A Cultural and Artistic Phenomenon*, „Biuletyn Historii Sztuki”, 64, 2002, s. 197–225; T. Ciesielski, *Koronacje cudownych obrazów w osiemnastowiecznej Rzeczypospolitej*, w: *Cywilizacja prowincji Rzeczypospolitej szlacheckiej*, red. A. Jankowski, A. Klonder, Bydgoszcz 2004, s. 195–212.

ciekawy przyczynek do studiów zarówno nad działalnością artystyczną konwentu dominikanów pw. Bożego Ciała, jak i nad sztuką drukarską dawnego Lwowa¹⁵.

Niewątpliwie na przeprowadzenie intensywnych kwerend zasługuje również środowisko lwowskich stolarzy, często zapominanych, a współpracujących z mistrzami doby rokoka i realizujących swoje zlecenia we lwowskich świątyniach i pałacach magnatów. W publikowanych poniżej kontraktach zostaje wymieniony wieloletni starszy cechmistrz lwowskiego cechu stolarzy, Krzysztof Rakowski, oraz inni stolarze – Bazyli Kadylewicz i Wacław Tomaier. Warto podjąć badania nad całą grupą tych rzemieślników, oprócz Rakowskiego czy Kadylewicza w pierwszej połowie XVIII stulecia we Lwowie działali przecież m.in. Marcin Dąbrowa, Szymon Lewandowicz, Wojciech Jedlina, Jędrzej Gruszczyna, Józef Zubrzecki, Paweł Lewandowicz, Franciszek Jezierski, Szymon Walterowicz, Marcin Domatorowicz, Tomasz Stenczewicz (Stęczlewicz), Jędrzej Przesławski, Paweł Niesiałkiewicz, Michał Kosturowicz (Kosturowic), Kasper Zubrzecki, Paweł Taluśkiewicz, Jędrzej Mazyczyński, Franciszek Pokrzywa czy Marcin Kruszyna¹⁶. Co ciekawe, pod koniec lat trzydziestych i w latach czterdziestych XVIII stulecia patronem cechu stolarzy z ramienia miasta był lwowski medyk Karol Bartłomiej Garani (zm. 1749)¹⁷, pochodzący z Bolonii, syn doktora medycyny Józefa de Garanis i Marii Wiktorii de Montefani-Caprara, żonaty z lwowianką Agnieszką z Mekonich. Zasiadał on we władzach Lwowa jako ławnik (1730–1731) i wieloletni rajca (1731–1747)¹⁸. Był ściśle związany ze środowiskiem artystycznym tego okresu i znany jest przede wszystkim jako adwokat broniący Bernarda Meretyna w czasie jego lwowskiego procesu.

W dalszych badaniach dotyczących ośrodków zakonnych na ziemiach ruskich dawnej Rzeczypospolitej Obojga Narodów warto z pewnością podjąć szerzej zagadnienia odnoszące się do współpracujących z konwentami artystów i – szerzej – rzemieślników, również stolarzy, malarzy, kamieniarzy, drukarzy, papierników, introligatorów, a także samych przyklasztornych warsztatów i braci zakonnych zajmujących się kwestiami artystycznymi i rzemiosłem¹⁹.

W publikowanej poniżej edycji w większości zostały zachowane zasady *Instrukcji wydawniczej do źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku*, opracowanej przez Kazimierza Lepszego i wydanej we Wrocławiu w roku 1953²⁰.

- 15 Papier użyty do druku pochodził z papierni lwowskich dominikanów w Zaszkanie-Zawadowie, którą kierował wówczas Jan Tuczyński. Zob. W. Budka, M. Ściebora, *Dzieje papierni oo. Dominikanów w Zaszkanie-Zawadowie*, „Roczniki Biblioteczne”, 32, 1988, z. 2, s. 38–39.
- 16 Centralne Państwowe Archiwum Historyczne Ukrainy we Lwowie (dalej: CPAH-Lw), f. 52, op. 2, sp. 1036, Księga rachunkowa cechu stolarskiego we Lwowie, 1721–1744, s. 1–74.
- 17 Ibidem, s. 57, 60, 63, 66, 70, 72.
- 18 Zob. Z. Hornung, *Meretyn Bernard*, w: *Polski Słownik Biograficzny* (dalej: PSB), t. 20, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1975, s. 442–444; zob. też A. Markiewicz, „W galanteriach, zegarach, w obrazach, portretach”. Testament wojewodziny ruskiej Joanny Jabłonowskiej z 1744 r., w: *Sztuka Kresów Wschodnich*, t. 7, s. 27–49 (tam dalsza literatura i źródła dotyczące Garaniego).
- 19 Zob.: T. Mańkowski, *Lwowska rzeźba rokokowa*, s. 29, 30; R. Świętochowski, *Dwaj rzeźbiarze dominikańscy w latach 1621–1623*, „Rocznik Krakowski”, 50, 1980, s. 93–106; idem, *Kiernikier Łukasz*, w: SAP, t. 3, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1979, s. 408; idem, *Grzegorz, malarz, dominikanin*, w: SAP, t. 2, s. 508–509; idem, *Królikowski Stanisław*, w: SAP, t. 4, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1986, s. 271–272; B. Zbońska-Daszyńska, *Warsztat dominikański. Z dziejów snycerstwa i malarstwa krakowskiego na początku XVII wieku*, „Rozprawy i Sprawozdania Muzeum Narodowego w Krakowie”, 3, 1953, s. 65–87.
- 20 Najserdeczniejsze podziękowania za pomoc w odczycie fragmentów tekstu w języku niemieckim pragnę złożyć Panu dr. hab. Wojciechowi Krawczukowi.

W tekście rozwiązano skróty, wszelkie uzupełnienia tekstu pochodzące od wydawcy umieszczono w nawiasach kwadratowych, również numerację stron rękopisu zaznaczono w nawiasach kwadratowych, znaki < > zastosowano na oznaczenie fragmentów nadpisanych lub uzupełnionych na marginesie, nie-liczne wyrazy nieczytelne zaznaczono poprzez [...]. Uzupełniono brakujące znaki diakrytyczne, zachowując jednak liczne charakterystyczne dla epoki oraz danych pisarzy oboczności i formy (np. wszystko) oraz indywidualne cechy stylu danej osoby. W edycji zachowano również w każdym z kontraktów oryginalną pisownię imion i nazwisk. Ujednolicono także pisownię wyrazów zakończonych na „ja”, takich jak: inwencyja, reparacyja, usunięto podwajane spółgłoski w formach typu: summa – suma, ryssa – rysa. Oznaczenie „#” zamieniono na „czerwony złoty” (dukat). Zastosowano układ chronologiczny kolejnych publikowanych tekstów umów. Edycję opatrzone przypisami rzeczowymi zawierającymi podstawowe informacje i wskazówki bibliograficzne, umieszczono je w miejscu, w którym dana osoba, miejscowość lub sprawa pojawia się po raz pierwszy w jednym z niżej publikowanych kontraktów.

* * *

1. Kontrakt zawarty przez lwowski klasztor Dominikanów ze snycerzem Aleksandrem, Lwów 12 lipca 1672, ADK, Lw 437, Akta dotyczące konserwacji i remontu Kościoła Bożego Ciała we Lwowie z lat 1399–1939, s. 11

[11] Między klasztorem lwowskim oo. Dominikanów z jednej, a P. Aleksandrem snycerzem z drugiej strony stało takie postanowienie, iż pomieniony P. Aleksander, mając potrzebę marmuru, nabywa ich u nas, to jest tablic wielkich cztery, a mniejszą piątą, za co powinien według abrysu i miary do ołtarza srebrnego zrobić czarę z ramą i zamknięciem przystojnie włanistą czarną, żeby do marmuru przypadła, na dzień Najświętszej Panny narodzenia w tym roku¹, bez żadnej odwołki, nie zakładając² się trwogami, czeladzią ani żadnymi wymówkami. Ołtarza także S. Róży podnieść do góry według potrzeby podmurowania. Postumentów także parę zrobić według abrysu przystojnie na dzień Najświętszej Panny Zielnej³ do relikwiarzów, które mają być hebanowe wszystkie. Co kiedy odda, ostatnie dwie tablice teraz w murze ostające odbierze, a teraz na początku te drugie dwie porzeksze i trzecią mniejszą bierze. Co że sobie strony zstrzywać obiecują, obiedwie się na tej intercyzie podpisują. We Lwowie w klasztorze Bożego Ciała dnia 12 Julii 1672.

ks. Jacek Kłoński⁴ dominikanin
Aleksander snycerz

¹ 8 września 1672 r.

² Zakładając się – tłumacząc się, wymawiając się.

³ 15 sierpnia 1672 r.

⁴ Jacek Kłoński pochodził z rodziny szlacheckiej herbu Topór, był synem Adama i Konstancji Choińskiej, w r. 1645 złożył profesję w konwencie lwowskim pw. Bożego Ciała, następnie został przeorem klasztoru w Podkamieniu i we Lwowie, w r. 1668 został wybrany prowincjałem ruskiej prowincji dominikanów, po czym kaznodzieją Jana III Sobieskiego. Również jego siostry – Angela, Benedykta, Marianna – były dominikankami. Zob.: ADK, Pr 35, Catalogus

Patrum et Fratrum sacri Ordinis Praedicatorum in Polonia, Russia et magno Ducatu Lithuaniae mortuorum conscriptus per Fr. Sadocum Barącz, s. 336–342; K. Chodykiewicz, *De rebus gestis in Provincia Russiae Ordinis Praedicatorum*, Berdyczoviae 1780, s. 319, 353–354, 366–369; S. Barącz, *Rys dziejów*, t. 1, s. 306–307, 309–313; t. 2, s. 63–65; idem, *Pamiętki miasta Żółkwi*, Lwów 1877, s. 109, 145; idem, *Pamiętnik dziejów polskich. Z aktów urzędowych lwowskich i z rękopismów*, Lwów 1855, s. 220; J.M. Giżycki [Wołyniak], *Wykaz klasztorów dominikańskich prowincyi ruskiej*, cz. 2, s. 304, 308; K. Niesiecki, *Herbarz polski*, t. 5, Lipsk 1840, s. 120; A. Markiewicz, *Testament rotmistrza Marcina Ubysza z Mogielnicy z 1690 r.*, „Rocznik Przemyski”, 48, 2012, z. 4: *Historia*, s. 21–32.

2. Kontrakt zawarty przez przeora lwowskiego klasztoru pw. Bożego Ciała Michała Buczyńskiego ze snycerzami Kasprem Kolertem i Krzysztofem Rakowskim, Lwów 11 sierpnia 1733, ADK, Lw 437, s. 13–14

[13] Między Przewielebnym w Bogu Jmcią księdzem Michałem Buczyńskim¹ Ś[więtej] Teologii Prezentatem swoim i całego konwentu generalnego lwowskiego pod tytułem Bożego Ciała imieniem, przeorem z jednej, a J.PP. Kasprem Kolertem² kunsztu snycerskiego magistrem, tudzież P. Krzysztofem Rakowskim³ kunsztu stolarskiego także magistrem obywatelami lwowskimi z drugiej strony, stanął pewny i w niwczym nieodmienny kontrakt w niżej opisany sposób. Iż pomienieni PP. magistrowie podjęli się wystawić w kościele naszym dominikańskim ambonę i ołtarz S. Wincentego, przy tejże ambonie według podanego abrysu od JP. Rocha, którego uprasza Jmć ksiądz przeor o atendencyją⁴ w sztukateryjej tejże roboty tak, żeby conformitas⁵ była we wszystkim z abrysem. Za które to struktury, i na miejscu naznaczonym postawienie (oprócz żelaza, które konwent providere⁶ ma) zgodzili się na złotych dwa tysiąca dico n[umero] 2000. Z których należy się P. Kasprowi Kolertowi snycerzowi złotych tysiąc trzysta dico n[umero] 1300, a P. Krzysztofowi wszytkiej sumy na robotę stolarską złotych siedmset dico 700. In vim⁷ której roboty daje się im złotych tysiąc polskich, drugi zaś tysiąc przy dokończeniu i wystawieniu pomnienionych struktur <odbiorą>. Z tym dokładem, in quantum⁸ by się Jmci ks. przeorowi nie podobała która sztuka, aby ją PP. magistrowie meliorowali⁹. Do tejże płacy Jmć ksiądz przeor deklaruje ordynaryjej na obodwóch żyta po półmiarku, krup po półmiarku jakie mogą być, słoniny po półciowi. [14] Któremu to kontraktowi jako Jmć ksiądz przeor zadossyć uczynić ma, tak też PP. magistrowie w swojej robocie zupełnie nieodmiennej według abrysu, sztukateryi wystawić na przyszłą da Bóg Wielkanoc w roku przyszłym tysiącnym siedmsetnym trzydziestym czwartym¹⁰, iż in casu¹¹ niedotrzymania kontraktowi na swych fortunach zapisują się, a dla większej wiary, wagi i pewności własnymi ab utrinque¹² podpisują się rękami. W konwencie lwowskim Bożego Ciała dnia jedenastego miesiąca sierpnia Roku Pańskiego tysięcznego siedmsetnego trzydziestego trzeciego

Kasper Kolert

Krzysztof Rakowski m[anu] p[ropria]

D[ie] 25 Martii odebrałem z rąk JMości księdza przeora czerwonych zło[tych]¹³

6 Krzysztof Rakowski

Item odebrałem na ten kontrakt od Jego Mci ks. przeora czerwonych złotych 3 dico trzy die 12 Junii 1734 Krzysztof Rakowski

Odebrałem tegoż dnia na moją osobę czerwonych złotych 6 dico sześć Kasper Kolert

- ¹ Michał Buczyński złożył profesję w klasztorze pw. Bożego Ciała we Lwowie, wykładał w szkołach dominikańskich w Nowogródku, Pińsku i Lwowie, w r. 1731 został wybrany przeorem w Żółkwi, rok później objął ten urząd w lwowskim klasztorze pw. Bożego Ciała, następnie pełnił tę funkcję również w klasztorach w Nowogródku, Szklowie i ponownie w Żółkwi, gdzie zmarł w r. 1752, zob.: ADK, Pr 35, s. 101; S. Barącz, *Pamiętki miasta Żółkwi*, s. 169.
- ² Kasper Kolert – snycerz, znany m.in. z prac dla karmelitów. W latach 1732–1740 w jego warsztacie powstały ołtarze dla kościoła Karmelitów Bosych pw. św. Michała Anioła w Wiśniowcu. Jest również wiązany z pracami w kolegiacie w Stanisławowie i kościele Bernardynów lwowskich, zob.: B.J. Wanat, *Zakon Karmelitów Bosych w Polsce. Klasztory karmelitów i karmelitanek bosych 1605–1975*, Kraków 1979, s. 481, 483; Z. Rewski, *Rachunki budowy pałacu i kościoła w Wiśniowcu*, „Ziemia Wołyńska”, 1938, nr 12, s. 165; A. Betlej, *Kościół p.w. św. Andrzeja Apostoła i klasztor OO. Bernardynów*, w: *Materiały do dziejów sztuki sakralnej*, cz. 1, t. 20, s. 63–64. Kasper Kolert przybył do Lwowa z Poznania, pod datą 8 stycznia 1698 r. w księdze chrztów poznańskiej kolegiaty pw. św. Marii Magdaleny odnotowano, iż ochrzczony został Kasper (Gaspar), syn poznańskiego rzeźbiarza Franciszka Kolerta (Kohlerta) i Reginy. W zapiskach pojawia się również wzmianka, że 28 września 1726 r. Jan Kasper Koller zawarł ślub. Jego żoną została Marianna Sporn, jednym ze świadków na ślubie był stolarz poznański Henryk Miller; zob. Archiwum Archidiecezjalne w Poznaniu, PM 229/04, s. 41; PM 229/5, s. 298. Za udostępnienie materiałów dotyczących pochodzenia Kaspra Kolerta pragnę serdecznie podziękować Panu dr. Jakubowi Sito.
- ³ Krzysztof Rakowski z Warszawy – syn Krzysztofa i Anny, obywatel lwowski, od r. 1721 wielokrotny starszy cechmistrz i pisarz cechu stolarskiego we Lwowie, zob.: *Album civium Leopoliensium. Rejestry przyjęć do prawa miejskiego we Lwowie 1388–1783*, t. 1, wyd. A. Janeczek, Poznań–Warszawa 2005, nr 4437; CPAH-Lw, f. 52, op. 2, sp. 1036, Księga rachunkowa cechu stolarskiego we Lwowie, 1721–1744, s. 1, 7, 10, 12, 15, 18, 24, 26, 27, 30, 31, 34, 41, 43, 45, 47, 49, 55, 59, 61, 63.
- ⁴ Atendencja – uwaga, nadzór.
- ⁵ *Conformitas* – zgodność.
- ⁶ *Providere* – dostarczyć.
- ⁷ *In vim* – mocą, na podstawie.
- ⁸ *In quantum* – jak daleko, jeżeli.
- ⁹ Meliorować – poprawiać, ulepszać.
- ¹⁰ 25 kwietnia 1734.
- ¹¹ *In casu* – na wypadek.
- ¹² *Ab utrinque* – z obu stron.
- ¹³ Czerwony złoty = dukat = 18 złp = wagowo 3,5 g.

3. Kontrakt między przeorem lwowskiego klasztoru pw. Bożego Ciała Marianem Pruskim a snycerzem Wawrzyńcem Sokołowskim, Lwów 11 grudnia 1741, ADK, Lw 437, s. 21–24

[21] Między Najprzewielebniejszym w Bogu Jmcią księdzem Marianem Pruskim¹ Świętej Teologii Doktorem eksprowincjałem przeorem klasztoru generalnego lwowskiego pod tytułem Bożego Ciała w mieście Zakonu Kaznodziejskiego prowincyi ruskiej S. Jacka i całym klasztorom z jednej, a między Jmcią Panem Wawrzyńcem <Sokołowskim>² snycerzem majstrem z drugiej strony, stanął pewny i w niwczym nieodmienny kontrakt, w ten niżej opisany sposób. Iż wspomniony Jmć ksiądz eksprowincjał przeor klasztoru i zakonu rzeczzonego umyśliwszy ławki nowe wystawić przed ołtarzem wielkim, przed Różańcowemi ołtarzami, przed S. Tomasza i S. Wincentego, tudzież w kaplicach N[ajświętszej] Maryi Panny, S. Ojca Dominika, S. Jacka pod dzwonnica przy kruchcie zgoła na cały kościół, jako się niżej wyrazi zaciągnął na tę robotę Jmci Pana <Wawrzyńca Sokołowskiego>,

który to pomieniony Jmć deklaruje się też ławki według abrysu od siebie danego punktualnie we wszystkim (nic nie uchybiając abrysu) wystawić ludźmi swemi i z swojej materii; to jest słupy z drzewa lipowego zdrowego suchego i nie choi-nowatego nie sękowatego tym sposobem przed wielkim ołtarzem tabulata po obuch stronach z ławami i addytamentami³ w abrysie wyrażonemi jako to rzeźbą, gieniuszami etc. według abrysu, potym przed ołtarzem N[ajświętszej] Maryi P[anny] Różańcowej i Nominis Iesu po cztery ławki ab utrisque długości łokci <według proporcji> szerokości. Item przed ołtarzem S. Tomasza i S. Wincentego po cztery ab utrinque długości łokci <według proporcji> szerokości. W kaplicy S. Ojca Dominika ława jedna w poprzek z swoją rzeźbą, druga taka w kaplicy S. Jacka. Pod dzwonnica [22] gdzie byli formy stare ma dać tabulaty po obodwoch stronach z swemi ławami i rzeźbą według abrysu. Item między ołtarzem S. Ludwika i S. Róży na dwie osoby ławka z podobnąz apparencyją, druga taka z drugiej strony. Item idąc do kaplicy JW. Potockich⁴ przy mauzoleach ławek trzy tymże kształtem i rzeźbą z należytą dystancyją według proporcji. Tandem w kaplicy JW. Potockich przed wielkim ołtarzem z jednej i drugiej strony po trzy ławki. Przed N. Panną kamienną i S. Michałem po trzy ławki według abrysu jednymże modeluszem. Którą to robotę ma wystawić ze wszystkim w Adwencie da Bóg w roku 1742. Do tejże roboty tenże majster ma najać dwóch stolarzów przy innych których sobie zaciągnie, i też same ławki na moc wygodę i kształt według abrysu ze wszystkiemi przynależytościami w kościele ustanowić powinien bez wszelkiej wymówki i odwłoki czasu, klasztor zaś przez Jmci księdza przeora wspomnianego za tę robotę Jego postępuje mu złotych polskich tysięcy sześć dico tysięcy 6, i kłoców dwanaście lipiny nie więcej, które to pieniądze czterema ratami mają być dane. To jest pierwszą ratę na początku, inne zaś kolejno, ostatnią aż przy końcu roboty. W niedotrzymaniu zaś kontraktu klasztor waruje sobie ściągając sumy swojej wydanej wszelkiemi godziwemi sposobami, wszędzie i na każdym miejscu bez wszelkiej protekcji i uciezek pod wolnym zaborem wszystkiego. Co jako zobopólnie sobie obie strony dotrzymać mają. Na to się rękami własnemi podpisują. Działo się w klasztorze WW. OO. Dominikanów Die 11 Decembris 1741 A[nno].

Ksiądz Marian Pruski Ś[więtej] T[eologii] Doktor eksprowincjał przeor lwowski B[ożego] C[iała] Z[akonu] Ś[więtego] O[jca] D[ominika] m[anu] p[ro]p[ria] Wawrzyniec Sokołowski

[23] A dla lepszej zaś pewności kontraktu dając rekomendacyję jako jest pewny tenże Pan majster i w robocie swojej niezawodny. I my tymże obowiązując nas samych kontraktem do jako najgruntowniejszej i najpospieszniejszej roboty deklarujemy się żadnej lub miejskiej lub szlacheckiej nie przyjmować roboty od wzięcia do rąk kontraktu, ale tylko pomienioną robotę z jak największą pilnością robić powinni będziemy. Na co dla lepszej pewności rękami własnemi podpisujemy Die et Anno quo supra.

Jmć Pan Bazyli Kadylewicz⁵ wszystkie ławki w kościele ma wystawić robotą swoją stolarską na S. Michał w roku następującym.

Drugi stolarz Waclaw Tomajer⁶ ma robić tabulaty przed wielki ołtarz o jednym siedzeniu wciąż ława z adornamentem i rzeźbą jako w abrysie i kontrakcie. Którą

to robotę mają punktualnie wystawić na S. Jan w roku przyszłym d[ie] 24 Junii na co się rękami własnymi podpisujemy Bazyli Kadylewicz jako nieumiejący pisania kładzie znak Krzyża S.

†

Wenzel Toumaier

Przy odebraniu kontraktu d[ie] 11 Decembris wzięli na tę robotę P. majster snycerz i stolarze złotych 1000 i 8.

Ks. Marian Pruski Ś[więtej] T[eologii] Doktor Przeor B[ozego] C[iała].

Jako wzięłem tysiąc złotych na to się podpisuję W[awrzyniec] Sokołowski.

I tym 2 <stycznia> wzięłem 500 i 4.

Item d[ie] 2 Januarii A[nno] 1742 wziął złotych 500 jako sam pisze się wyżej.

Item d[ie] 22 Febr[uarii] wziął czerw[onych] złotych 56 co czyni 1000 i 8.

Na co się podpisuję Waw[rz]eniec Sokołowski.

Item 2 Aprilis wziął tenże P. majster czerwonych złotych 56 (złotych 1000 i ośm).

O[d]bieram czerwonych złotych 56.

Usque ad diem 26 Maii wybrał P. majster złotych 3528.

[24] 30 Junii wzięłem czerwonych piętnaście czyni złotych 270 dico czerw[onych] 15 uczyni fl[orenow] 270.

Jako odebrałem czerwonych złotych 16 d[ie] 7 sierpnia podpisuję się Wawrz[yniec] Sokołowski.

Item ode mnie wziął złotych n[umero] 1008.

Item d[ie] 29 novembris wziął ode mnie czerwonych złotych 180.

Jako w[zią]łem czerwonych złotych wzięłem 10 Januarii 1743 306.

Item wzięłem 30 Maii czerwonych <Sokołowski> numero 10 a od przeora 5 toto facit numero 15. W[awrzyniec] Sokołowski.

¹ Marian Aleksander Pruski pochodził z rodziny szlacheckiej, złożył profesję w zakonie dominikanów w Podkamieniu w r. 1701, a następnie został skierowany na studia zagraniczne do Rzymu. W r. 1717 został wybrany przeorem w Podkamieniu, w późniejszych latach piastował ten urząd w Jaworowie, Brodach, Jezupolu i Kamieńcu Podolskim. W r. 1728 został wybrany prowincjałem ruskim. Zmarł w r. 1758. Zob.: ADK, Pr 35, s. 564–566; S. Barącz, *Rys dziejów*, t. 1, s. 322–323; idem, *Dzieje klasztoru*, s. 229–233; J.A. Spież, *Dominikanie w Kamieńcu Podolskim*, w: *Pasterz i twierdza. Księga jubileuszowa dedykowana księdzu biskupowi Janowi Olszańskiemu ordynariuszowi diecezji w Kamieńcu Podolskim*, red. J. Wołczański, Kraków–Kamieniec Podolski 2001, s. 264.

² Wawrzyniec Sokołowski – mieszczanin i obywatel lwowski, snycerz znany m.in. z prac prowadzonych w latach 1749–1751 w Zaslawiu dla tamtejszego kościoła misjonarzy, wykonał ołtarz boczny w transepcie świątyni zaprojektowany przez Pawła Fontanę, zob.: J. Skrabski, *Paolo Fontana. Nadworny architekt Sanguszków*, Tarnów 2007, s. 45, 46, 77, 342; idem, *Zaslav jako ośrodek artystyczny w XVII i XVIII wieku*, w: *Метафора спільного дому. Заславщина багатьох культур*, Ізяслав 2006; idem, *Artyści na dworze Pawła i Barbary Sanguszków*, w: *Studia nad sztuką renesansu i baroku*, t. 5, red. J. Lileyko, I. Rolska-Boruch, Lublin 2004, s. 293; idem, *Budowa kościoła misjonarzy w Zaslawiu w świetle nieznanych materiałów archiwalnych*, „Przegląd Wschodni”, 6, 1999, 21, s. 150–151; J. Sito, *Thomas Hutter (1696–1745) rzeźbiarz późnego baroku*, Warszawa–Przemyśl 2001, s. 204, 211.

³ Addytament (*additamentum*) – dodatek, uzupełnienie.

⁴ Na temat kaplicy Potockich zob. szerzej A. Betlej, *Panegiryk dominikański, czyli rzecz o kaplicy Potockich we Lwowie*, w: *Polska i Europa w dobie nowożytnej. L'Europe moderne. Nouveau monde, nouvelle civilisation? Modern Europe – New World, New Civilisation? Prace naukowe dedykowane Profesorowi Juliuszowi A. Chrościcikemu*, red. T. Bernatowicz et al., Warszawa 2009, s. 317–324.

- ⁵ Bazyli Kadylewicz – stolarz lwowski, zob.: *Album civium Leopoliensium*, nr 4909, 4925, 4932, 5147, 5184; CPAH-Lw, f. 52, op. 2, sp. 1036, Księga rachunkowa cechu stolarskiego we Lwowie, 1721–1744, s. 32, 41, 49, 55, 57, 63, 67, 70, 73. Rodzina Kadylewiczów prowadziła podobne prace we Lwowie. Znany jest również Stefan Kadylewicz, wzmiankowany w rachunkach dworskich Jana Stanisława Jabłonowskiego z r. 1702, zob. CPAH-Lw, f. 52, op. 2, sp. 1165, s. 98 („Zeznajemy tą kartą Stefan Kadelewicz stolarz i Wawrzyniec Sarnowicz snycerz, którzy się na to i swemi rękami podpisujemy, żeśmy wzięli na robotę katafalku”); zob. też A. Betlej, *Sibi, Deo, Posteritati. Jablonowscy a sztuka w XVIII wieku*, Kraków 2010, s. 52–53.
- ⁶ Wacław Tomaier – stolarz lwowski, starszy cechu w r. 1744, zob.: CPAH-Lw, f. 52, op. 2, sp. 1036, Księga rachunkowa cechu stolarskiego we Lwowie, 1721–1744, s. 70, 73; *Album civium Leopoliensium*, nr 4904.
- ⁷ Floren (złoty polski) = 30 gr = 90 szelągów = 540 denarów.

4. Kontrakt między przeorem lwowskiego klasztoru pw. Bożego Ciała Aniołem Polikowskim a Marcinem Urbanikiem, Lwów 1 grudnia 1749, ADK, Lw 437, s. 29–30

[29] Między Najprzewielebniejszym w Bogu Jmcią księdzem Aniołem Polikowskim¹ Ś[więtej] Teologii Prezentatem przeorem konwentu generalnego lwowskiego Zakonu Kaznodziejskiego po tytulem Bożego Ciała z jednej, a Panem Marcinem Urbanim² magistrem kunsztu mularskiego z drugiej strony stanął kontrakt i postanowienie w ten niżej opisany sposób. Iż pomieniony Pan Urbani magister podejmując się dyspozycyi do wymurowania kościoła zaczętego według planty i abrysu sobie podanego i informacji uczynionej deklaruje i przyrzeka żadnym pretekstem albo wynalazkiem i racyjami jakimikolwiek już dalej nie ekskuzując się ani wymawiając aż do skutecznego zakończenia rozpoczętej fabryki tej pilnie, wiernie, trzeźwo i sumiennie konwentowi służyć, roboty pilnować, a nie tylko sam robić co do majstra należy, ale i innych malarzów i pomocników dozierać, aby przez niepilność albo niedozor jaki zawód albo koszt niepotrzebny nie wyniknął. Starać się także przyrzeka o doskonałych mularzów, których tak w lecie przy ordynaryjnej robocie, jako i w zimie przy obrabianiu kamieni doglądać powinien, aby i czasu nie mitrężyli, i niesposobnością jakową kosztu konwentowi nie przyczyniali. Lubo zaś Pan majster waruje sobie i wymawia, aby mu było wolno i innych na stronie doglądać fabryk i w onych majstrować, i to Najprzewielebniejszy Jmć ks. przeor pozwala, jednak co dzień punktualnie najpierwej tutejszą konwenckiej fabryki rozporządzać powinien robotą, i wyszedłszy do innych fabryk nie bawić się tak aby w konwenckiej fabryce omieszkanie albo mitrężenie przez ludzi robiących nastąpić miało. ^aWaruje i to sobie^a Pan majster, iż in quantum by z jakowej okoliczności, albo przypadku fabryka ta wakować miała, na tym czasie wakowania Pan majster szkodować nie ma. Za tę zaś pilność majstrowania i robotę Najprzewielebniejszy w Bogu Jegomść ks. Polikowski przeor lwowski Panu Urbaniemu majstrowi pensyi rocznej naznacza i postępuje tyńfów³ 1000 dico tysiąc, okrom tego za wikt wszelaki, który dotąd miewał w klasztorze deklaruje dawać złotych polskich n[umero] 400 dico czterysta, a takowe salarium⁴ i za wikt naznaczona kwota dwoma ratami wypłacać się będzie Panu majstrowi. To jest połowa jedna zaraz przy zaczęciu roku, druga połowa po skończonym półroczu, to jest po skończonych miesiącach sześci. Na opał domowy temu Panu majstrowi deklaruje corocznie Najprzewielebniejszy Jmć ks. przeor drewna fur pięćdziesiąt, które to drwa swojemi wozami i końmi

^b-najętami czyli sobie kupnemi^b P. majster wywozić będzie nie pretendując konwenckich podwód ^c-które się nie deklarują^c. A uchowaj Boże śmierci na Pana majstra, ile ludzie wszyscy temu podlegli są, tedy dane przed czasem pieniądze według umiarkowania czasu konwentowi nazad oddane być powinny. Jako zaś ten kontrakt [30] dobrowolnie jest między stronami umówiony, tak Najprzewielebniejszy Jmć ks. przeor lwowski punktualną satysfakcją Panu majstrowi czynić deklaruje, a Pan majster do [w]zwyż wyrażonych kondycyi, i pełnienia onych póki się finalnie cała fabryka z Boską pomocą nie zakończy obligując się, niniejszą umową zawodu, pod zakładem tysiąca grzywien i zapłacenie tu szkody, która by się z jego okazji stała nie uczynić, asekuruje się. Protekcyi wszelkich nie szukając, ani się do nich uciekając, a w niedosyć uczynieniu forum ubiquinarium do odpowiedzenia naznacza się. Datum we Lwowie d[ie] 1 Decembris 1749.

^{a-a} Wyrazy przekreślone.

^{b-b} Wyrazy wykreślone.

^{c-c} Wyrazy wykreślone.

¹ Anioł Polikowski do zakonu dominikanów wstąpił we Lwowie, następnie został skierowany przez władze zakonu na studia zagraniczne do Rzymu, po powrocie prowadził wykłady w szkołach dominikańskich we Lwowie, Pińsku i Żółkwi. W r. 1748 objął funkcję przeora lwowskiego klasztoru pw. Bożego Ciała. W czasie jego urzędowania odbyła się uroczysta koronacja cudownego obrazu NMP. W r. 1752 otrzymał stopień magistra teologii, a w sierpniu tego roku został wybrany prowincjałem ruskim. Później sprawował również urząd przeora w Żółkwi oraz – powtórnie – we Lwowie, zmarł w r. 1774. Zob. m.in.: ADK, Pr 35, s. 554–556; K. Chodykiewicz, *De rebus gestis in Provincia Russiae*, s. 161, 166, 187; T. Bernatowicz, „Akt bardzo rzadko praktykowany”. Uroczystość obłóczyn księżnej Teofili z Leszczyńskich Wiśniowieckiej we Lwowie, w: *Polska i Europa w dobie nowożytnej*, s. 325–332; S. Barącz, *Pamiętki miasta Żółkwi*, s. 173; idem, *Rys dziejów*, t. 1, s. 331–333, t. 2, s. 231; A. Markiewicz, *Inwentarz kościoła i klasztoru oo. Dominikanów w Rakowie z lat 1708–1709*, „Rocznik Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie”, 51, 2006, s. 120–121.

² Marcin Urbanik (zm. 1764) – architekt, kierował fabryką lwowskiego kościoła Dominikanów pw. Bożego Ciała; również m.in. remontował spalony klasztor Benedyktynek łacińskich we Lwowie oraz brał udział w pracach przy odbudowie klasztoru Benedyktynek ormiańskich. Związany z klasztorem lwowskich dominikanów, od r. 1751 mieszkał w kamienicy należącej do konwentu. Jego żoną była Agnieszka Reych, miał z nią córkę Antonię i syna Wincentego. Zob.: T. Mańkowski, *Lwowskie kościoły barokowe*, Lwów 1932, s. 63–66, 76–84; idem, *Dawny Lwów, jego sztuka i kultura artystyczna*, Londyn 1974, s. 334–335, 342, 344, 353; Z. Hornung, *Majster Pinsel snycerz. Karta z dziejów lwowskiej rzeźby rokokowej*, Wrocław 1976 (= Wrocławskie Towarzystwo Naukowe. Rozprawy Komisji Historii Sztuki, 10), s. 23, 64–65, 94–95, 100, 112, 115; idem, *Jan de Witte architekt*; A. Betlej, *Kilka uwag na temat architekta lwowskiego Marcina Urbanika*, „Modus. Prace z Historii Sztuki”, 3, 2002, s. 5–26.

³ Tynf – srebrna moneta polska w XVII stuleciu o wartości nominalnej 30 gr.

⁴ *Salarium* – honorarium.

5. Kontrakt między przeorem klasztoru Dominikanów w Żółkwi Florianem Nasierowskim a przeorem klasztoru lwowskiego klasztoru pw. Bożego Ciała Aniołem Polikowskim, Lwów 29 września 1749, ADK, Lw 437, s. 31–32

[31] Między Najprzewielebniejszym w Bogu Jmcią księdzem Florianem Nasierowskim¹ Ś[więtej] Teologii Doktorem przeorem konwentu żółkiewskiego z jednej, a Najprzewielebniejszym w Bogu Jmcią księdzem Aniołem Polikowskim Ś[więtej] Teologii Prezentatem [przeorem] konwentu generalnego lwowskiego WW.OO. Dominikanów z drugiej strony swojemi i konwentów swoich imionami

praevis consiliis utriusque conventus, et quia consilio conventus Żółkiewien[is] de die vigesima prima Septembris, consilio vero conventus Leopoliens[is] de die vigesima quinta Septembris anno praesenti Millesimo Septingentesimo Quadragesimo Nono conclusis czyniacemi stanął in suplementum kontraktu dawniejszego de actu ejus die 20 Martii Anno praeterito 1748 zawartego powtorny kontrakt pewny, i nieodmienne postanowienie, w ten niżej opisany sposób. Iż Najprzewielebniejszy w Bogu Jmć ks. Nasierowski przeor żółkiewski ze wszytkimi Ojcami i Bracią konwentu swojego po pogorzelsku kościoła żółkiewskiego², uważając Świątnicę Boską bez ołtarzów zostającą, bez wszelkiej oraz do niej należącej ozdoby, do której przyczynienia za usilnym staraniem żadnego mieć nie mogąc benefaktora determinował się ołtarz wielki i ambonę wspaniałą w konwencie generalnym lwowskim z kościoła dawnego pozostałe, totaliter et inviolabiter³, po rozebraniu kościoła in securo loco⁴ deponowane kupić ad decorem suae ecclesiae, i o to do konwentu lwowskiego zaniósł rekwizycję. Na którą Najprzewielebniejszy w Bogu Jmć ks. Polikowski przeor lwowski cum Patribus a consilio pariter zapatrując się, że congruum decorem⁵ pomieniony kościół żółkiewski nie ma, benevole zezwolił, i lubo post peractam revisionem sztuk ołtarzowych i ambony cum peritis in arte sculptoria viris ab utrinque strony uważyli, że ten ołtarz i ambona majorem valorem saepiunt, jednak dla chwały Boskiej i ozdoby prędszej kościoła żółkiewskiego concertavit z Najprzewielebniejszym Jmcią księdzem przeorem żółkiewskim targ na złotych ośm tysięcy polskich, tak aby kosztem konwentu lwowskiego haec opera sprowadzone i ustawione były w Żółkwi. Której to sumy złotych ośm tysięcy lubo realem exolutionem na potrzebę swojej lwowskiej fabryki Najprzewielebniejszy Jmć ks. przeor lwowski pretenduje, a konwent żółkiewski in posse⁶ wyliczenia nie jest, więc do takowej konkluzji uterque conventus przystąpił, aby do tamtych czternastu tysięcy złotych polskich, które konwent żółkiewski konwentowi lwowskiemu winien, et eo intuitu, aby quam meliori [32] et citiori z długu wyszedł ad extenuationem praevio conscripto inventorio wieś Lipinę⁷ z Wolą za kontraktem już wyżej namienionym konwentowi lwowskiemu puścił, i ta suma ośm tysięcy złotych polskich przyłączona aby była et iisque nexibus kontraktu tego przeszłego Anni 1748 podlegała. To jest aby konwent lwowski etiam po ekstenuacyi tamtych 14 tysięcy et appositarum clausularum in ulteriori possessione dóbr Lipiny i Woli póty zostawał, póki wybrawszy tamtym kontraktem praecautam concernentiam i tych ośm tysięcy nie wybierze. Jeżeliby zaś przysposobił się w tę sumę ośmiu tysięcy totaliter vel in parte konwent żółkiewski, a chciał liquide⁸ pieniędzmi oddać, takowe oddanie zawsze konwent lwowski akceptować przyrzeka. I na to się obie strony salvo per omnia contractu Anni 1748 d[ie] 20 Martii initi et ejus conditionibus in pleno robore reservatis, rękoma własnymi podpisują. Datum we Lwowie d[ie] 29 Septembris 1749 Anno.

ks. Florian Nasierowski Ś[więtej] Teologii Doktor przeor m[anu] p[ro]p[ria]
ks. Anioł Polikowski Ś[więtej] Teol[ogii] Prezentat przeor k[onwentu] gen[eralnego]
lwow[skiego] O[r]dinis P[raedicatorum] m[anu] p[ro]p[ria]

¹ Florian Nasierowski złożył profesję w klasztorze lwowskim pw. Bożego Ciała, następnie wykładał filozofię i teologię w Pińsku, Podkamieniu i Lwowie, był przeorem w klasztorze w Żółkwi, zmarł w r. 1752, zob. ADK, Pr 35, s. 483–484.

² Pożar kościoła i klasztoru Dominikanów miał miejsce 24 czerwca 1739 r., zob.: S. Barącz, *Pamiętniki miasta Żółkwi*, s. 159, 169; J. Petrus, *Kościół i klasztor Żółkwi*, w: *Materiały do dziejów*

sztuki sakralnej, cz. 1, t. 2, s. 90; Z. Hornung, *Na marginesie ostatnich badań nad rzeźbą lwowską XVIII w.*, „Biuletyn Historii Sztuki”, 7, 1939, s. 145–146.

³ *Totaliter et inviolabiter* – całkowicie i trwale.

⁴ *In securo loco* – w bezpiecznym miejscu.

⁵ *Congruum decorem* – odpowiedniej ozdoby.

⁶ *In posse* – w możliwości.

⁷ Lipina – wieś w powiecie żółkiewskim województwa ruskiego, 3 km na północny zachód od Żółkwi, leżąca nad potokiem Młynówką, własność klasztoru dominikanów, zob. *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich* (dalej: SGKP), red. E. Sulimirski, B. Chlebowski, W. Walewski, t. 5, Warszawa 1884, s. 260–261.

⁸ *Liquide* – płynnie.

6. Kontrakt między przeorem lwowskiego klasztoru pw. Bożego Ciała Antoninem Derjakubowiczem a sztukatorem Błażem Haselwanderem, Lwów 19 maja 1753, ADK, Lw 437, s. 45–46

[45] Między Najprzewielebniejszym w Bogu Jm ks. Antoninem Derjakubowiczem¹ Świętej Teologii Doktorem przeorem, swym i całego konwentu generalnego lwowskiego Bożego Ciała prowincyi ruskiej Zakonu Kaznodziejskiego z jednej, a Panem Błażem Haselwanderz mozaikarzem z drugiej strony, stanął pewny kontakt w ten niżej opisany sposób: iż pomieniony Pan Błaż Haselwanderz mozaikarz obliguje się i podejmuje ołtarz Pana Jezusa Ukrzyżowanego w krużganku, jak najlepszym kształtem, mocą, inwencyją i doskonałością roboty swojej z mozaiki ozdobić, wyrobić i wystarczyć pro diebus ultimis mensis Augusti. Konwent zaś za to, według umowy, sumę czerwonych złotych czterdzieści i pięć dico [czerwonych złotych] 45, gipsu fur sześć i dREW fur dwadzieścia onemu dać postanowił i zaraz przy podpisaniu kontraktu niniejszego połowę pieniędzy oddaje, za kwitem w tymże kontrakcie niżej przez tegoż Pana Haselwander mozaikarza podpisanym, drugą zaś połowę przy dokończeniu roboty oddać deklaruje. Co jako obiedwie strony [46] ten kontrakt dotrzymać obiecują, tak pro casu contraventionis² onemu vadium takowejże sumy podobnej i forum konsystorza lwowskiego ad respondendum zapisują sobie, rękami własnymi podpisując. Działo się we Lwowie w konwencie Bożego Ciała Dnia 19 Maja 1753.

ks. Antonin Derjakubowicz Ś[więtej] T[eologii] Doktor przeor konwentu lwowskiego Ord[inis] Praed[icatoru]m

Blosius Josehhes Hoslwonderz

Ab gemangen auf den hundttrachte 22 [dugatten] und die andere röde hobe zu behhomen 23 [dugatten].

Reszty odebrał czerw[onych] 23 tenże sam sztukator d[ie] 29 Septembris.

¹ Antonin Michał Derjakubowicz do zakonu dominikanów wstąpił w r. 1717, a w r. 1725 został wysłany na studia zagraniczne do Rzymu. Po powrocie do Rzeczypospolitej wykładał filozofię w ośrodkach dominikańskich we Lwowie, Klecku, Pińsku, był również regensem studium generalnego we Lwowie. W r. 1748 otrzymał najwyższy w zakonie stopień naukowy magistra teologii. Sprawował urząd przeora w klasztorach w Tyśmienicy, Jezupolu, lwowskim kościele św. Marii Magdaleny, a w r. 1752 objął funkcję przeora lwowskiego klasztoru Bożego Ciała. Zmarł w r. 1757 we Lwowie, zob.: J.M. Giżycki [Wołyniak], *Wykaz klasztorów dominikańskich prowincyi*

² *Pro casu contraventionis* – w wypadku przekroczenia, zerwania umowy.

7. Kontrakt między przeorem lwowskiego klasztoru pw. Bożego Ciała Antoninem Derjakubowiczem a snycerzem Janem Gertnerem, Lwów 22 maja 1753, ADK, Lw 437, s. 67

[67] Stanął kontrakt między J.ks. przeorem lwowskim i P. Janem Gertnerem¹ snycerzem, który podjął się wszelką snycerską robotę do ołtarza P. Jezusa Ukrzyżowanego wystawić według rysu P. Marcina Urbanika a to według czasu, w którym P. mozaiker będzie kończyć robotę pomienione[go] ołtarza mozaikowe. Za co konwent ma Panu Janowi snycerzowi zapłacić [czerwonych złotych] 16 i półmiarków żyta 3, pszenicy 1. Na co się obydwie strony podpisują d[ie] 22 Maii 1753. Przy tym kontrakcie ks. Antonin przeor lwow[ski].

Wziąłem [czerwonych złotych] 5 Jann Gertner
Auff dissen hondratt empfangen 5 dugasten Jann Gertner
Mer den 23 Juli Empfangen 5 dugatten.
Mer Empfangen 4 dugatten Jan Gertner
13 Septembris reszty wziął [czerwonych złotych] 2.

¹ Jan Gertner – snycerz i obywatel lwowski. W r. 1758 mieszkał w pobliżu Bramy Krakowskiej. Oprócz zamówienia dla lwowskich dominikanów znane są jego prace przy dekoracji pałacu Rzewuskich w Rozdole, zob.: M. Łodyńska-Kosińska, *Gertner Jan*, w: SAP, t. 2, s. 317; Z. Hornung, *Antoni Osiński najwybitniejszy rzeźbiarz lwowski XVIII stulecia*, Lwów 1937, s. 46; T. Mańkowski, *Lwowska rzeźba rokokowa*, s. 14, 16, 30, 56, 158; Z. Hornung, *Na marginesie ostatnich badań nad rzeźbą lwowską XVIII w.*, „Biuletyn Historii Sztuki”, 7, 1939, s. 148.

8. Kontrakt między przeorem lwowskiego klasztoru pw. Bożego Ciała Antoninem Derjakubowiczem a malarzem Maciejem Müllerem, Lwów 8 sierpnia 1753, ADK, Lw 437, s. 35

[35] Stanął kontrakt między J. księdzem przeorem lwowskim i Panem Maciejem Millerem¹ kunsztu malarskiego, który podjął się wyzlócić swoim złotem i malować na kształt mozaiki snycerską robotę co jej tylko będzie do ołtarza P[ana] Jezusa Ukrzyżowanego w krużganku za czerwonych złotych 16 i półmiarków żyta 2, pszenicy 1, które przy dokończeniu roboty będą oddane. Na co się obydwie strony podpisują d[ie] 8 Augusta A[nno] 1753.

ks. Antonin [Derjakubowicz] przeor
Mathias Müller
Empfangen auf die arbeith 10 dugatt.

D[ie] 15 Octobris 1753 Pani Müllerowa malarka odebrała resztę czer[wonych] 11.

¹ Maciej (Mathias) Müller – malarz lwowski, pochodził z lwowskiej rodziny artystów, jego żoną – wspomnianą w publikowanym kontrakcie – była Magdalena Polejowska. Wykonywał

prace m.in. dla lwowskich dominikanów, bernardynów oraz w kościele oo. Bernardynów w Zbarażu. W latach 1769–1773 był zatrudniony przy restauracji katedry łacińskiej we Lwowie; zob.: Z. Prószyńska, *Miller Mateusz (Maciej, Mathias)*, w: SAP, t. 5, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1993, s. 561; T. Mańkowski, *Lwowski cech malarzy w XVI i XVII wieku*, Lwów 1936 s. 77; F. Jaworski, *O szarym Lwowie*, Lwów 1916, s. 62–63, 144; Z. Hornung, *Na marginesie*, s. 147.

9. Kontrakt między przeorem lwowskiego klasztoru pw. Bożego Ciała Antoninem Derjakubowiczem a drukarzem Janem Filipowiczem, Lwów 27 stycznia 1754, ADK, Lw 437, s. 41–42

[41] Między Przewielebnym w Bogu Jmścią Księdzem Michałem Wilczkiem¹ Świętej Teologii Lektorem i kaznodzieją, imieniem Najprzewielebniejszego Jm ks. Antonina Deriakubowicza, Świętej Teologii Doktora, przeora konwentu generalnego lwowskiego Bożego Ciała prowincji ruskiej Zakonu Kaznodziej-skiego z jednej, a Jmścią Panem Janem Filipowiczem² sztycharzem i typografem JKMci z drugiej strony, stanął pewny a w niczym nieodmienny kontrakt w ten niżej opisany sposób. Iż Jm P. Filipowicz obowiązuje się dwadzieścia siedm blaszek sztychować cudów Najś[więtszej] Panny ukoronowanej z językami cudzoziemskimi i osóbkami w stroju każdego języka³, jako najkształtniej, i jak najdoskonalej, wystarczając co tydzień po dwie blaszki według miary umówionej, także wybijać na każdym egzemplarzu, czysto, pięknie, wyraźnie i dobrą farbą. Item podejmuje się jedną blachę wielką arkuszową według abrysu umówionego i już ułożonego, z wybijaniem na siedmset egzemplarzów. Zaś ks. Michał Wilczek imieniem JM ks. przeora deklaruje od sztychowania wielkiej blachy czerwonych złotych piętnaście dico 15, za wybijanie zaś każdej centuryi na konwenckim papierze⁴ po taleru⁵ bitym. Za mniejsze zaś blachy po złotych dziesięć jedne od sztychowania, od wybijania zaś na siedmset egzemplarzów po złotych czternaście rachując. A że pomieniony Jm P. Filipowicz wziął na zadatek czerwonych sześć i papieru belę w złotych czterdziestu na tę robotę, więc z tych odebranych złotych sta czterdziestu i ośm Jm P. Filipowicz księdza [42] Wilczka kwituje. In casum niedotrzymania obiedwie strony forum ad respondendum ubiquinarium i vadium similis summae to jest zł 984 naznaczają sobie i rękami własnymi podpisują we Lwowie dnia 27 miesiąca stycznia Roku P[ąńskiego] 1754.

ks. Michał Wilczek l[ekto]r i kaznodzieja konw[entu] lw[owskiego] Zak[onu]
Kaznodz[iejskiego] m[anu] p[ro]p[ria]
Jan Filipowicz m[anu] p[ro]p[ria]

D[ie] 6ta Februarii wzięło się [czerwonych złotych] 6 na blachę koronacji.

D[ie] 1ma Martii wzięłem cztery czerwone złote.

Wzięło się na ten kontrakt [czerwonych złotych] 10 dico dziesięć d[ie] 17 Martii.

D[ie] 14 Julii wzięło się [czerwonych złotych] 10 dico dziesięć.

D[ie] 1ma [octo]bris odebrałem na ten kontrakt [czerwonych złotych] 16 dico szesnaście.

J[an] Filipowicz

Według tego kontraktu odebrałem czerwonych złotych dziesięć.
J[an] Filipowicz d[ie] 4ta A[nno] D[omini] 1755to Januarii.

- ¹ Michał Wilczek pochodził ze znanej lwowskiej rodziny, był synem Jana. W r. 1737 wstąpił do klasztoru Dominikanów we Lwowie, gdzie odbył studia filozoficzno-teologiczne. Następnie został teologiem króla Augusta III. Zmarł w r. 1754 we Lwowie. Zob.: ADK, Pr 35, s. 730–731; S. Barącz, *Rys dziejów*, t. 2, s. 278–279.
- ² Jan Józef Filipowicz, drukarz i rytownik, szlachcic, sekretarz królewski. Przywilejem króla Augusta III z 14 września 1752 r. został mianowany królewskim drukarzem i grafikiem, zezwolono mu także na otwarcie własnej drukarni. Jako drukarz działał we Lwowie w latach 1741–1765, rytownictwem zajmował się w latach 1741–1767. Rytował głównie karty tytułowe, mapy, herby, drzewa genealogiczne, portrety, obrazki dewocyjne oraz ekslibrisy, zob. N. Zawisza, *Filipowicz Jan Józef*, w: SAP, t. 2, s. 219–220.
- ³ Ryciny znalazły się w druku zawierającym kazania wygłoszone podczas uroczystości koronacyjnych cudownego obrazu NPM zob.: *Hasło Słowa Bożego* [...], Lwów 1754; K. Estreicher, *Bibliografia polska*, t. 18, s. 56 nn.
- ⁴ Papier przekazany Janowi Filipowiczowi pochodził z papierni w Zaszkwie należącej do klasztoru lwowskich dominikanów. Mistrzem papiernikiem był w latach 1736–1767 Jan Tuczynski, zob. W. Budka, M. Ściebora, *Dzieje papierni oo. Dominikanów w Zaszkwie-Zawadowie*, s. 38–39.
- ⁵ Talar bity – od połowy XVII stulecia najwyższa w Rzeczypospolitej moneta bita w srebrze = 8 złp, w końcu XVIII stulecia 6 złp.

10. Kontrakt między przeorem lwowskiego klasztoru pw. Bożego Ciała Protazym Derjakubowiczem a Sebastianem Fesingerem, Lwów 1 lutego 1765, ADK, Lw 437, s. 57

[57] Roku Pańskiego 1765 Dnia pierwszego lutego stanął kontrakt między Najprzewielebniejszym w Bogu Jmć księdzem Protazym Derjakubowiczem¹ Ś[więtej] Teologii Prezentatem przeorem klasztoru generalnego lwowskiego Bożego Ciała WW. OO. Dominikanów z jednej strony, a między Jmć Panem Sebastianem Fesingerem² z drugiej strony w ten sposób, iż pomieniony Jmć Pan Fesinger deklaruje wystawić strukturę dla organu nowego według abrysu z gankiem, parapetem, ze stolarską i snycerską sztuką, z pulpitem i ławkami dla kapeli, a to ze swojego drzewa, jako to sosnowego i lipowego, i ze drzwiami i filunkami³ otwieraniami, zamki zaś i ślusarska robota należeć będzie do klasztornego ekspensu. Którą to robotę deklaruje Jmć Pan Fesinger wystawić przed świętem Wniebowzięcia Najświętszej Panny. Za którą pracę pomieniony Jmć ks. przeor deklaruje zapłacić złotych polskich currentis monetae⁴ cztery tysiące pięćset dico 4500. Przydaje mu oraz pszenicy półmiarków 10, żyta półmiarków 10, hreczki⁵ półmiarków 10 i dwie beczki piwa. Który to kontrakt dla lepszej wiary i wagi obie strony własnymi rękami podpisują

ks. Protazy Derjakubowicz Ś[więtej] T[eologii] Prezentat przeor m[anu] p[ropria]
Sebastianus Fesinger m[anu] p[ro]p[ria]

Die 4 Februarii 1765 odebrałem in vim tegoż kontraktu złotych polskich tysiąc dico numero 1000 na co się podpisuję Sebastianus Fesinger m[anu] p[ro]p[ria].
Item odebrałem zło[tych] 3000 należy się jeszcze zło[tych] polskich i legominy⁶ według kontraktu.

12 Decembris 1768 odebrał zupełną satysfakcję to jest zło[tych] 500 na co wiecznymi czasy kwituję Sebastianus Fesinger m[anu] p[ro]p[ria].

¹ Protazy Derjakubowicz wstąpił do zakonu dominikanów w r. 1728 we Lwowie, sprawował urząd przeora w klasztorach w Buchowiczach, Pińsku, Klecku, Latyczowie, Kamieńcu Podolskim i we Lwowie. W r. 1766 został wybrany prowincjałem ruskim. Zmarł nagle w r. 1767, zob.: R. Świętochowski, Derjakubowicz Antonin, w: Słownik biograficzny oo. Dominikanów w Polsce (mps w ADK), s. 156; ADK, Pr 35, s. 176–177; S. Barącz, *Żywoty sławnych Ormian w Polsce*, Lwów 1856, s. 119–120; idem, *Rys dziejów*, t. 1, s. 334, 339, 340.

² Sebastian Fesinger – rzeźbiarz i architekt lwowski, wzmiankowany w aktach miejskich lwowskich. Wykonywał prace m.in. dla kościoła Dominikanów we Lwowie, kościoła zamkowego w Podhorcach, katedry św. Jura we Lwowie oraz kościoła Franciszkanów w Przemyślu; zob.: T. Mańkowski, *Fesinger Sebastian*, w: PSB, t. 6, Kraków 1948, s. 425; Z. Prószyńska, *Fesinger Sebastian*, w: SAP, t. 2, s. 210–211; R. Świętochowski, *Kiarnikier Łukasz*, w: ibidem, t. 3, s. 408.

³ Filunek (filung) – pływca.

⁴ *Currentis monetae* – bieżącej monety.

⁵ Hreczka – gryka.

⁶ Leguminy – artykuły spożywcze z roślin, warzywa, jarzyny, kasze.

11. Drugi egzemplarz kontraktu między przeorem lwowskiego klasztoru pw. Bożego Ciała Protazym Derjakubowiczem a Sebastianem Fesingerem, Lwów 1 lutego 1765, ADK, Lw 437, s. 63

[63] Roku Pańskiego 1765 Dnia pierwszego lutego stanął kontrakt między Najprzewielebniejszym w Bogu Jmć ks. Protazym Derjakubowiczem Świętej Teologii Prezentatem przeorem klasztoru generalnego lwowskiego Bożego Ciała WW. OO. Dominikanów z jednej strony, a między Jmć Panem Sebastianem Fesingerem z drugiej strony w ten sposób, iż pomieniony Jmć Pan Fesinger deklaruje wystawić strukturę dla organu nowego według abrysu, z gankiem, parapetem, ze stolarską i snycerską sztuką, z pulpitem i ławkami dla kapeli, a to ze swojego drzewa, jako to sosnowego i lipowego, i ze drzwiami i filunkami otwieranemi, zamki zaś i ślusarska robota należeć będzie do klasztornego ekspensu. Którą to robotę deklaruje Jmć Pan Fesinger wystawić przed świętem Wniebowzięcia Najświętszej Panny. Za którą pracę pomieniony Jmć ks. przeor deklaruje zapłacić złotych polskich *currentis monetae* cztery tysiące pięćset dico 4500. Przydaje mu oraz pszenicy półmiarków 10, żyta półmiarków 10, hreczki półmiarków 10 i dwie beczki piwa. Który to kontrakt dla lepszej wiary i wagi obie strony własnymi rękami podpisują

ks. Protazy Derjakubowicz Ś[więtej] T[eologii] Prezentat przeor m[anu] p[ropria]
Sebastianus Fesinger m[anu] p[ropria]

Die 4 Februarii 1765 odebrałem in vim tegoż kontraktu złotych polskich tysiąc dico n[umer]o 1000 na co się podpisuję Sebastianus Fesinger m[anu] p[ro]p[ria].

Item wziąłem in vim tegoż kontraktu złotych polskich tysiąc dico n[umer]o 1000 d[ie] 13 Maii 1765 Sebastianus Fesinger m[anu] p[ro]p[ria].

D[ie] 18 Septembris 1765 odebrałem in vim tegoż kontraktu złotych polskich tysiąc dico n[umer]o 1000 na co się podpisuję Sebastianus Fesinger m[anu] p[ro]p[ria].

D[ie] 23 Maii 1766 odebrałem in vim tegoż kontraktu złotych polskich 900 item zło[tych] sto co wziął stolarz przyjmuję uczyni złotych polskich tysiąc dico n[umer]o 1000 na co się podpisuję Sebastianus Fesinger m[anu] p[ro]p[ria].

12. Kontrakt między przeorem lwowskiego klasztoru pw. Bożego Ciała Protazym Derjakubowiczem a Maciejem Mullerem, Lwów 22 lutego 1765, ADK, Lw 437, s. 59

[59] Roku 1765 Dnia 22 lutego między Najprzewielebniejszym w Bogu Jmć ks. Protazym Derjakubowiczem Ś[więtej] T[eologii] Prezentatem przeorem konwentu generalnego lwowskiego Bożego Ciała WW. OO. Dominikanów z jednej, a Jmć Panem Maciejem Müllerem malarzem lwowskim z drugiej strony, stanęła ugoda, czyli kontrakt w niczym nieodmienny w ten niżej opisany sposób, iż pomieniony Jmć Pan Müller deklaruje strukturę organu nowego kolorami niżej wyrażonemi odmalować. To jest gzymsy kolorem perłowym z żyłkami złotymi pokostowym chińskim polerowanym, gładczyzną struktury fajfurkowym¹ kolorem z żyłkami złotymi pod pokostem chińskim. Słupy kolorem jasnosedynowym z złotymi żyłkami także pod pokost chiński. Filunki i fryzy kolorem jasnofioletowym pod pokost chiński według podpisanych probek. Osoby wszystkie kolorem alabastrowym z wyzłoczeniem insygniami, kapitele i wszystka snycerska sztuka powinna być suto wyzłoczona fangultem², wewnętrzna zaś sztuka chóru powinna być kolorem białym kliowym odmalowana. Za którą pracę pomieniony Jmć ks. imieniem klasztoru deklaruje bez wszelkiego zawodu zapłacić za pracę Jmć Panu Müllerowi złotych polskich currentis monetae tysięcy cztery, dico 4000, pszenicy półmiarków pięć, żyta półmiarków ośm, hreczki półmiarków pięć, wieprza karmnego, beczek piwa trzy, masła faskę³ jedną.

Na co się obydwie strony dla lepszej wiary, wagi i pewności podpisują. Działo się w konwencie lwowskim Bożego Ciała WW. OO. Dominikanów Roku i Dnia jako wyżej.

ks. Protazy Derjakubowicz Ś[więtej] T[eologii] Prezentat przeor lwowski m[anu] p[ropria]
Mathias Müller m[anu] p[ropria]

In vim kontraktu wziętem zł[otych] pol[skich] tysiąc Mathias Müller.

Item d[ie] 3 Julii wziętem zł[otych] pol[skich] tysiąc dico 1000.

Item d[ie] 17 Junii 1766 wziętem in vim kontraktu tegoż zł[otych] polskich 1000 Mathias Müller m[anu] p[ropria].

Item d[ie] 18 Julii 1766 wziętem zł[otych] polskich <Mathias Müller m[anu] p[ropria]> 466 gr[oszy] 20 M[athias] Müller.

¹ Fajfurkowy, farforkowy – kolor białawy lub kremowy.

² Fangult (fajngult, niem. *Feingold*) – czyste złoto.

³ Faska – naczynie drewniane z klepek, zwężane u dołu, służące do przechowywania produktów.

13. Kontrakt między przeorem lwowskiego klasztoru pw. Bożego Ciała Aniołem Polikowskim a Piotrem Polejowskim, Lwów 14 marca 1773, ADK, Lw 437, s. 69

[69] Anno Domini 1773 D[ie] 14 Martii Jmć Pan Polejowski¹ architekt zobligowany jest od klasztoru WW. OO. Dominikanów pod tytułem Bożego Ciała w mieście zostających do reparacyi kopuły i kościoła i innej fabryki, przez lato

całe aż do jesieni, za którą Jego pracę klasztor tenże obiecuje wzwyż pomienionemu Jmć P. Polejowskiemu złotych pol[skich] 540 i fur dwadzieścia wapna. Co jak obydwie strony poczciwie sobie dotrzymać mają, tak się na to własnymi podpisują rękami. Datum we Lwowie actum et datum ut supra.

ks. Anioł Polikowski przeor k[onwentu] g[eneralnego] l[wowskiego] m[anu] p[ro]p[ri]a.

¹ Piotr Polejowski (1734–1776) – lwowski rzeźbiarz i architekt, brat rzeźbiarzy Macieja i Jana. Kształcił się w warsztatach Bernarda Meretyna i Jana Jerzego Pinsla. W r. 1765 uzyskał tytuł architekta królewskiego. Pracował głównie we Lwowie, m.in. w latach 1765–1776 był kierownikiem prac renowacyjnych katedry łacińskiej, prowadził przebudowy wielu kamienic; zob.: A. Betlej, *Polejowski Piotr*, w: SAP, t. 7, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 2003, s. 376–380; Z. Hornung, *Polejowski Piotr*, w: PSB, t. 27, Wrocław 1983, s. 291–292; P. Krasny, J. Sito, „Pan Piotr Polejowski snycerz lwowski” i jego dzieła w kościele Franciszkanów w Przemyślu, w: *Sztuka Kresów Wschodnich*, t. 5, Kraków 2003, s. 175–202.

14. Kontrakt między lwowskim klaszturem Dominikanów pw. Bożego Ciała a Klemensem Ksawerym Fesingerem i Janem Helclem, [Lwów 1 marca 1792], ADK, Lw 437, s. 83–85

[83] In nomine Domini Amen.

Między konwentem lwowskim Bożego Ciała XX. Dominikanów z jednej, a Ichm Panami Klemensem Ksawerym Fesingerem¹ architektem przysięgłym i Janem Helclem² majstrem mularskim z drugiej strony, stanął pewny i w niczym nieodmienny kontrakt w niżej opisany sposób; to jest wyżej rzeczeni Ichm Panowie architekt i majster obowiązują się:

1mo. Wyreperować facjatę kościoła tychże XX. Dominikanów tu w mieście będącego podług abrysu i modelu dawnego, to jest gzyms wierzchni kapitalny ma być z drzewa dębowego dany od wierzchu aż do platy, tenże wytrzciniować i formą wyciągnięte, tak aby się zdawał być jak kamienny, reszta zaś tego gzymsu spod platy będzie ceglanego i wyprawionego.

2do. Statuy kamiennych cztery na kamiennych postumentach podług abrysu wystawić, których trzy już z gruba opaserowanych dają XX. Dominikanie, które sprowadzone leżą na dziedzińcu, na czwartą zaś sami Jmć Pan architekt z Panem majstrem z kamienia, który klasztor daje, lub z innego gdyby ten był niezdatny mają sobie dobrać, tudzież dwa geniusze kamienne z postumentem kamiennych przed kielichem być mające.

3to. Kielich jak dawno faingoltem wyzlócić.

4to. Gzyms kamienny pogorzały wokoło kościoła łączący się z gzymsem facjaty wyreperować podług możności i sposobności, to kamieniem, to gipsem i wyprawą, to drzewem, zgoła aby był fundamentalnie zrobiony i nie odpadał. Jako też tynk sporządzić i kościół ab extra pobielić, aby tak kształtnie wyglądał, jak za nieboszczyka Pana Urbanika.

5to. Nad drzwiami kościelnymi ganek od ognia przepalony wystawić z kamienia, i z balustradą kamienną lub żelazną.

6to. Schody wygodne kamienne trwale do tegoż kościoła porobić.

7mo. Te wszystkie opisane roboty, jako najdoskonalej, najtrwalej, podług abrysu

dawnego wystawić, wyreperować i wykształcić mają, aby w niczym nagany nie było, a bardziej aby Jmć Pan architekt i z majstrem sobie na dalszą reputacją zarobili.

Klasztor zaś lwowski księży Dominikanów przyobiecuje do tej fabryki co potrzeba tylko będzie,

- a) cegły, wapna i piasku swojemi podwodami na miejsce dostarczyć,
- b) kamień jakowy tylko przysposobiony jest do tej fabryki przy kościele leżący, tudzież w Dawidowie³ i na folwarku (aby tyko obcięty dla łatwiejszego sprowadzenia był) swojemi podwodami na miejsce przywieźć [84]^a i tymże gdyby do fabryki nie zdał się, na jaką inną potrzebę obrocić pozwala się,
- c) liny, szyby, reparacja okien, miedź z robotą kotlarską i blacha z robotą blacharską tudzież uprzątnienie rumów⁴ klasztor na siebie bierze i sam własnym kosztem porobi,
- d) za wyrażone roboty ryczałtem zgodzone (oprócz, co klasztor na siebie przyjął) obiecuje Ichm Panom Klemensowi Ksaweremu Fessingierowi architektowi i Janowi Helclowi majstrowi mularskiemu zapłacić złotych polskich dwadzieścia cztery tysiące czasami podług potrzeby opłacenia materiałów i rzemieślników,
- e) robota iść powinna jak najspieszniej, aby nigdy fabryka nie wakowała i jako najprędzej dokończona była,
- f) rusztowania jakowe tylko będą i naczynia fabryczne, ponieważ te własnym kosztem Ichm Panów kontraktowanych porobione będą, dla tego klasztor księży Dominikanów, wyłączwszy swoje <które są dotąd z klamrami żelaznemi>, zabrać nazad tymże pozwala,
- g) przy tym na suficyjencyją Jmć Pana Fessingera architekta za Jego pracę i fatywę, klasztor przyrzeka dać: żyta korcy dziesięć, pszenicy korcy sześć, hreczki korcy dwanaście, wieprzów dwa, masła fasek trzy i sążni dREW łupanych dziesięć.

A uchwaj Boże gdyby któren z Ichmościów był chorobą od Boga tknięty, w takowym razie aby natychmiast innego architekta doskonałego lub majstra na swoje nieodwłocznie postawił miejsce. Tudzież ażeby do reparacyi, osobliwie gdzie słota zachodzić może krwi wołowej Ichmć Panowie niezawodnie używali.

Który to kontrakt z opisanemi kondycjami strony kontraktujące dotrzymać sobie jako najuroczyściej przyrzekają, a w niedotrzymaniu forum competens do odpowiedzi sobie naznaczają, i rękami własnemi dla lepszej wiary i waloru podpisują. Datum we Lwowie dnia.

ks. Michał Buczyński przeor klasztoru lwowskiego i prowizor m[anu] p[ro]p[ria]

ks. Albert Krzyształowski⁵ prefekt fabryki m[anu] p[ro]p[ria]

Clem[ens] Xav[ery] Fessinger architekt m[anu] p[ro]p[ria]

Johann Heldtzi m[anu] p[ro]p[ria]

maurer meister

Nb.

Die 1ma Martii dał klasztor na tę fabrykę zł[otych] pol[skich] tysiąc dico 1000

D[ie] 7 Aprilis dał kon[went] 1000

D[ie] 5 Maii dał 300

D[ie] 10 Maii dał 343/16

D[ie] 31 Maii dał 406

D[ie] 19 Julii dało się 190

D[ie] 29 Aug[ustii] 624/14
D[ie] 13 Novembris dało się na fab[rykę] 360
1793 d[ie] 6 Feb[ruarii] dało się na fabrykę 80
D[ie] 9 Aprilis dało się na fabrykę 900
D[ie] 16 Junii dało się na fabrykę 108
[85] D[ie] 12 Julii dało się na fabrykę 360
D[ie] 6 Aug[ustii] [1]793 wziął P. Fessyng[er] 288
14 Aug[ustii] wziął Jmć P. Fessyng[er] 720
15 Octob[ris] wziął 181 g[roszy] 18
12 Novembris wziął Jmć P. architekt 100 i 10
4 Decembris wziął Jmć architekt 540
[1]794
13 Feb[ruarii] wziął Jm P. archi[tekt] 108
14 Feb[ruarii] od roboty kowal[skiej] P. archit[ekt] 21

^a Na dole strony odcisnięte dwie zatarte pieczęcie.

¹ Klemens Ksawery Fesinger – architekt lwowski, syn rzeźbiarza Sebastiana Fesingera i Teresy ze Śmigurskich, brat Ignacego. Pełnił funkcję architekta miejskiego we Lwowie, podejmował również prace związane z wykończeniem fasady kościoła pw. Bożego Ciała we Lwowie oraz prace przy cerkwi pw. św. Potra i Pawła, zob.: Z. Prószyńska, *Fesinger Sebastian*, s. 210; T. Mańkowski, *Lwowska rzeźba rokokowa*, s. 131–132.

² Jan Helcel – murarz lwowski, zob. *Album civium Leopoliensium*, nr 4861.

³ Dawidów – wieś położona w powiecie lwowskim województwa ruskiego, 13 km na południowy wschód od Lwowa, własność klasztoru dominikanów pw. Bożego Ciała we Lwowie, zob. m.in.: ADK, Lw 50; Lw 53; Lw 96; SGKP, t. 1, s. 915.

⁴ Rum – gruz, gruzowisko.

⁵ Albert Krzyształowski uzyskał najwyższy w zakonie stopień magistra teologii, sprawował urząd przeora w Żółkwi, zob.: ADK, Pr 35, s. 382; S. Barącz, *Pamiętki miasta Żółkwi*, s. 179.

15. Kontrakt między lwowskim klaszturem Dominikanów pw. Bożego Ciała a Franciszkiem Olędzkim i Janem Helclem, Lwów 1 marca 1792, ADK, Lw 437, s. 91–92

[91] Między konwentem lwowskim Bożego Ciała XX. Dominikanów z jednej, a Ich Mości Panami Olęckim¹ i Johannesem majstrami z drugiej strony, stanął pewny i w niczym nieodmienny kontrakt, mocą którego rzeczeni Ichmość PP. majstro- wie obowiązują się fundamentalnie wyreparować czyli wystawić facjatę kościoła accurate podług modeluszu i abrysu dawnego z gankiem nade drzwiami, balustradą kamienną, z kielichem na facjacie fangultem wyzłoconym i z schodami wygodnemi do tejże facjaty należącemi. Tudzież przyobiecują wszystkie szpary, gzymsy, kapitele w około kościoła ponaprawiać, trynk za otwarciem facjaty gdyby miał odpadać takowy wykorygować, kościół ab extra wybielić, owo zgoła tak go wykształcić, jak był za nowu przyozdobiony. Za które to facjaty fundamentalne wystawienie, kościoła całego ab extra przyzwoite wyreperowanie, inkludując oraz tak fatygę Ichmościów Panów majstrów, jako też rzemieślników, mularzów, pomocników i wszystkie materiały i naczynia do tej fabryki należące. Klasztor lwowski XX. Dominikanów ugodziwszy się ryczałtem, deklaruje IchMość Panom Olęckiemu i Johannesowi majstrowi wypłacić rzetelnie z[łotych] p[olskich] tysięcy dwadzieścia cztery detto 24 000. A to czasami podług potrzeby rzemieślnika i materiałów. Z tym wszystkim jednak klasztor presalwuje sobie: imo. Jeżeli by

czasem architekt postronny względem nieniejszej fabryki w czym trudnił, lub zwierzchność strof² jaki nakazała takowych załatwienie do samychże Ichmość Panów majstrów, a nie do klasztoru należyć będzie. zdo. Gdyby quo casu po zakończonej fabryce, w tejże samej jakowa rysa, wypadnienie gzymsu ab extra, lub jakikolwiek szwank czyli niedoskonałość okazała się, takowych poprawienie także do samychże Ichmość PP. majstrów, a nie do klasztoru należeć będzie. 3tio. Aby zawczasu wszyscy rzemieślnicy, mularze, pomocnicy zamówieni byli, materiały należące i narzędzia przygotowane, ażeby przedsięwzięta fabryka nie oporny, [92] lecz wczesny i regularny swój produkt miała. Nawzajem Ichmość Panowie majstrowie ze swej strony warują sobie: imo. Ażeby klasztor cegły, wapna, piasku do tej fabryki ile potrzeba wyciągać będzie swojemi podwodami dostarczył. zdo. Liny, szyby, robota kotlarska, miedź, robota blacharska, wywóz kamienia z Dawidowa i folwarku, ile klasztor in parato³ mieć może, do klasztoru także ma należeć, byle tylko kamienie (praesalvat klasztor) dla uniknienia ciężaru i mitregi już obrobione byli. 3tio. Ażeby dla Jmć Pana Olędzkiego, dla lepszego pośpiechu fabryki, stancyja z wiktem w klasztorze wyznaczona była. Którego to kontraktu jako obydwie strony zupełnie i niezawodnie dotrzymać sobie mają własnych rąk podpisem przy wyciśnieniu pieczęci stwierdzają. Datum w klasztorze lwowskim Bożego Ciała XX. Dominikanów 1792 A[nno] die prima Martii.

ks. Michał Buczyński przeor i prowizor m[anu] p[ro]p[ria]

ks. Albert Krzyształowski wikary k[onwentu] l[wowskiego] O[rdinis] P[raedicatorum] m[anu] p[ro]p[ria]

Di[e] 1 Martii in vim tego kontraktu Jmć Panowie majstrowie wzwyż wyrażeni wzięli z[łotych] p[olskich] 1000. Item d[ie] 7 Aprilis ciż PP. m[ajstrowie] wzięli z[łotych] p[olskich] n[umer]o 1000.

Fr[anciszek] Olędzki m[anu] p[ro]p[ria]

Johann Heldtzel

D[ie] 5 Maii wziął Jmć P. Johannes na fabrykę facyjaty z[łotych] p[olskich] 300
Johann Heldtzel

D[ie] 10 Maii wziął z[łotych] p[olskich] 343 g[roszy] 16 Johann Heldtzel.

¹ Franciszek Olędzki (zm. 1792) – rzeźbiarz lwowski, autor m.in. dekoracji rzeźbiarskiej kamienicy Wilczkowskiej przy rynku we Lwowie, pracował dla dominikanów we Lwowie i Podkamieniu, wykonywał również prace w katedrze lwowskiej. Jego żoną była Marianna z Polańskich, 1° voto Kruszanowska, wdowa po rzeźbiarzu lwowskim Janie Kruszanowskim, zob.: J.K. Ostrowski, Z. Prószyńska, *Olędzki Franciszek*, w: SAP, t. 6, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1998, s. 267–270; Z. Hornung, *Olędzki Franciszek*, w: PSB, t. 23, Wrocław 1978, s. 792–793; W.S. Wujczyk, *Wiadomości o życiu i twórczości Franciszka Olędzkiego*, w: *Sztuka Kresów Wschodnich*, t. 3, red. J.K. Ostrowski, Kraków 1998, s. 281–294; Z. Hornung, *Antoni Osiński*, s. 128–130, 170–171, 173–174.

² Strof – kara pieniężna, grzywna.

³ *In parato* – w gotowości.

SUMMARY For many years, the publishing of archival materials has been an important and recurring research objective, of vital importance both for historians and art historians.

This is equally relevant to the research on the history, art history and culture of the eastern lands of the former Commonwealth of the Two Nations in the early modern era, which experienced intensive development in the past few years.

The present publication of archival materials presents selected contracts for art commissions concluded by the Dominicans of Lvov in the seventeenth and eighteenth centuries, that is, documents of paramount importance for the research on old Lvov and the former Ruthenian voivodeship. The Archive of the Dominican Order in Cracow preserves a collection of extremely interesting and hitherto unpublished materials (ref. no. Lw 437), in the catalogue described generically as documents related to the renovation and refurbishment of the Corpus Christi Church in Lvov, with a scope extending from medieval times to the twentieth century. It includes also loose documents, moved here from other collections, of contracts concluded by the authorities of the Order for artistic commissions related to the Lvov Corpus Christi friary in the second half of the seventeenth and in the eighteenth century. The present publication concentrates above all on highly interesting contracts, important especially for our understanding of the local art of the period, concluded between the Dominicans and the following artists: Sebastian Fesinger, Maciej Müller, Kasper Kolert, Krzysztof Rakowski, Wawrzyniec Sokołowski, Jan Gertner, Jan Filipowicz, Klemens Ksawery Fesinger, Franciszek Olędzki and Marcin Urbanik, among others. ●

Translated by Joanna Wolańska